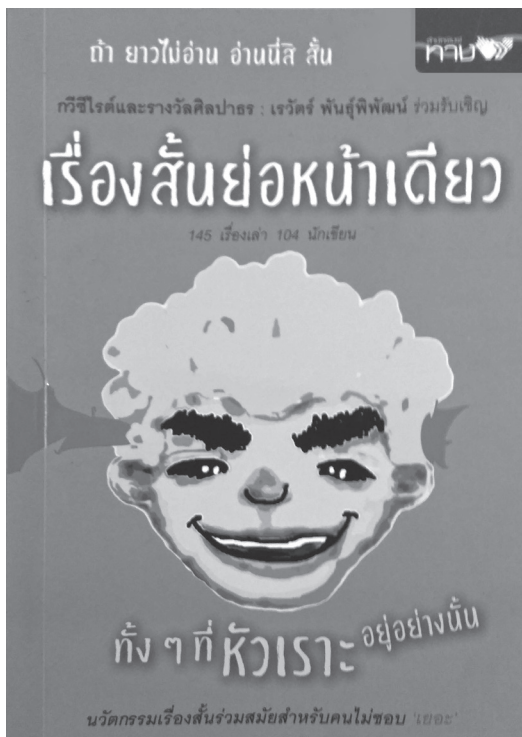

จาก “เรื่องสั้น-สั้น” ถึง “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว”: ความหมายที่แตกต่างของคำว่า “สั้น”

ในแวดวงการเขียนวรรณกรรมร่วมสมัย อาจกล่าวได้ว่า นิรันดร์ศักดิ์ บุญจันทร์ เป็นนักเขียนคนสำคัญที่พยายามจุดกระแสการเขียน “เรื่องสั้น-สั้น” หรือ short-short story ขึ้นมาในวงการวรรณกรรมไทย โดยนิรันดร์ศักดิ์ได้พยายามนำเสนอแนวคิดและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังในช่วงระหว่างปี 2542-2545 หลังจากกระแสการเขียนเรื่องสั้นขนาดยาวซึ่งเกิดกระแสภายหลังจากการได้ซีไรต์ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ กับเรื่องสั้นขนาดยาวเหยียดในเล่ม “แผ่นดินอื่น” เมื่อปี 2539

ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นในบริบทที่คนในวงการหนังสือและวรรณกรรมเรียกขานยุคนั้นยุคสังคมนะบีบคั้นที่ไลฟ์สไตล์ของคนเริ่มที่จะฉับไวรวดเร็วมากขึ้น บทกวีสั้นๆ ที่เรียกว่า “แคนโต้” ของฟ้า พูลวรลักษณ์ ก็ได้รับการกล่าวขวัญถึง

ในช่วงต้นทศวรรษถึงปลายทศวรรษ 2540 จึงอาจกล่าวได้ว่า แนวโน้มของการเขียนและอ่านเรื่องสั้นๆ ได้ถือกำเนิดเป็นกระแสสำคัญที่พยายามตอบคำถามถึงทิศทางของวรรณกรรมไทยในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การเกิดของ

“เรื่องสั้นสั้น” ในห้วงเวลาดังกล่าวเป็นความพยายามที่จะปรับตัวของวรรณกรรมไทย โดยเฉพาะเรื่องสั้นเพื่อให้สามารถตอบสนองของเปลี่ยนแปลงของสังคมและรสนิยมในการอ่านหนังสือของผู้คน

อย่างไรก็ดี กระแสนี้ก็เหมือนกับกระแส “เรื่องสั้นขนาดยาว” ที่กนกพงศ์สร้างขึ้นนั่นเอง คือไม่ได้ยั่งยืนมากนัก เมื่อถึงปลายทศวรรษ 2540 จนถึงทศวรรษ 2550 กระทั่งปัจจุบัน เรื่องสั้นขนาดยาวแบบธรรมดาๆ 4-8 หน้าก็ยังคงครองกระแสหลัก แม้ว่าในช่วงปี 2557 กลุ่มนักเขียนรุ่นใหม่กลุ่มหนึ่งนำโดย ส.ปาลกะวงศ์ นักเขียนเรื่องสั้นรางวัลสุภาวีย์ เทวกุล ร่วมทีมด้วย “ฉมังฉาย” และบุญทิม วันสูง จะได้อาศัยช่องทางเฟสบุ๊คเป็นพื้นที่สร้าง “วัฒนธรรมเรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” ขึ้นมา โดยได้แรงบันดาลใจมาจาก “ความว่าง” ของสุชาติ สวัสดิ์ศรี ในข้อการะเกด แต่ดูผิวเผินแล้วเหมือนจะเป็นความพยายามที่ใกล้เคียงกับที่นักรัศคัต เคยทำในนามของเรื่องสั้นสั้น แต่กระนั้นเมื่อพิจารณาในรายละเอียด เราจะพบว่า จุดมุ่งหมายของ “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” จะเป็นไปเพื่อตอบสนองนักเขียนด้วยตนเองมากกว่า กล่าวคือ ถูกใช้เป็นสนามฝึกฝนการเขียนให้กระชับรัดกุมเพื่อจะได้เติบโตเป็นนักเขียนเรื่องสั้นขนาดความยาวธรรมดาๆ ที่ดีต่อไป

หนังสือสองเล่มนี้ เล่มหนึ่ง คือ “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว: ทั่วๆ ที่หัวเราะอยู่อย่างนั้น” รวมผลงาน 145 เรื่องของ 104 นักเขียน ส่วน “เมื่อฉันขายตัวที่สะพานควาย” รวมผลงานหลายเรื่องของ “เสมีอน ทิวาและราตรี มณี” และ “จัน กิ่งทอง”

เรื่องสั้นทุกเรื่องในสองเล่มนี้พยายามกระตุ้นความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านในลักษณะของการสร้าง “มุก” หรือ “แก๊ก” ในทางการ์ตูน แต่ละเรื่องมีแก่นความคิดรวบรวบและวับไวอยู่อย่างชัดบ้างไม่ชัดบ้าง แต่เราจะได้เห็นความพยายามของนักเขียนในการ “ขัดเกลา” เรื่องราวเพื่อให้รายละเอียดของการเล่าเรื่องต่างๆ สั้นและรวดเร็ว ซึ่งโดยปกติแล้วถือเป็นสิ่งจำเป็นของเรื่องเล่าและการเล่าเรื่อง

ดังที่สมพงษ์ ทวี’ กวีอาวุโสกล่าวไว้ในคำนิยมปกหลังว่า “หัวใจของการเขียนเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวคือการขัดเกลารายละเอียดปลีกย่อยออกไปให้เหลือแต่แก่นความคิดและโครงเรื่องหลักเท่านั้น” การกระทำเช่นนี้สำหรับนัก มนัญญา สมเทพ แล้วถือว่าเป็นเรื่องยาก “เพราะจัดให้ลงตัวยาก ต้องให้มีความสมบูรณ์ด้วยเหตุ ด้วยผล ส่งผลกระทบต่อผู้อ่านอย่างฉับพลัน กระป๋องที่ล้นจนล้น แต่ทุกข้อนประกายไว้ในฝักต้องอาศัยมือกระป๋องขึ้นเยี่ยมเท่านั้น จึงจะได้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ชักออกมาอืดใจเดียว กับบรรลุผลสำเร็จดังใจ เรื่องสั้นย่อหน้าเดียวก็นั่น”

เราจะเห็นได้ว่าการขัดเกลา การตัดออก การจัดการรายละเอียดปลีกย่อยออกไป นัยหนึ่งคือการ “ลึบกระป๋องให้คม” เพื่อ “ตัดให้ขาดในดาบเดียว” เรื่องสั้นย่อหน้าเดียวจึงต้องการผลที่เป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน มุ่งให้เกิดความชะงักทางความรู้สึกความคุ้นเคย มากกว่าที่จะสร้างความตกค้างหรือตกตะกอนทางความคิดให้เกิดแก่ผู้อ่านเพื่อการย้อนรอยหรือทบทวน อันอาจจะเอื้อแก่กระบวนการทำความเข้าใจหรือมองโลก

ในยุคสมัยอันรวดเร็วแบบนี้ เรื่องสั้นย่อหน้าเดียวจึงมีความจำเป็นมากในอันที่จะทำหน้าที่สะกิดเตือน หรือชะลอให้เรา “ช้า” มากขึ้น

